

nieuws- en informatieblad

BELANGRIJKE DATA

- 7 januari: Heerenveen/'Chris Lebeau'
- 21 januari: Drents Museum/Scriptieprijs 2011
- 4 februari: Gemeente Museum Den Haag/'Rechte stoelen, rechtschapen burgers'
- 25 februari: CODA Museum Apeldoorn/'Gust van de Wall Perné'

IN DIT NUMMER

- Van het bestuur: terugblik excursies, nieuwe evenementen en nieuw jaar (pag 2)
- Art Deco & Design Beurs 2012: oproep vrijwilligers (pag 3)
- Evenementen: bezoek aan Heerenveen/'Chris Lebeau' op 7 januari 2012, bezoek aan Drents Museum/uitreiking Scriptieprijs 2011 op 21 januari 2012, bezoek aan Den Haag/'Rechte stoelen, rechtschapen burgers' op 4 februari 2012, bezoek CODA Museum Apeldoorn/'Gust van de Wall Perné' op 25 februari 2012 (pag 4)
- Boekbespreking: Gust van der Wall Perné - nieuwe kunst rond 1900 (pag 11)
- Speciaal nummer van het tijdschrift Desipientia (pag 12)
- Lea Halperen (1899-1985) - De 'Van Gogh' onder de pottenbakkers (pag 13)
- Oproep aan de erven van de beeldhouwers Jaap Kaas en Jan Trap (pag 18)
- Tentoonstellingsagenda (pag 20)

Terugblik excursies

Cenakelkaerk, Heilig Land Stichting.

Berlage door Titus Eliëns, de dorpswandeling en het bezoek aan de renteniersvilla met de "meidentrap" (de dienstbode had een aparte trap van de keuken naar haar slaapkamer) was een bijzondere ervaring.

5 november, Schoonhoven

Ongeveer 50 deelnemers blikken met genoeg terug op de prima verzorgde rondleiding van ons lid mevrouw Annelies Krekel-

1 oktober, Nijmegen en omgeving
Ongeveer 50 deelnemers hebben een aangename dag beleefd.

20 oktober, Usquert
De 30 deelnemers hebben niet voor niets een verre reis naar het Noorden van het land ondernomen. De rondleiding in het oude raadhuis van

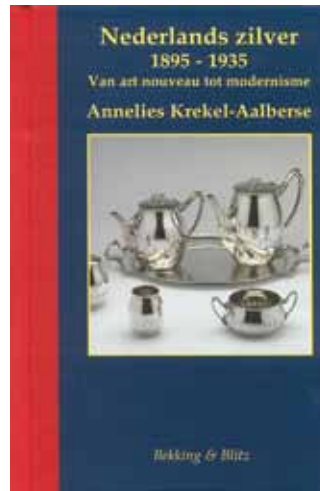

Het zilver dat rond 1900 in ons land werd ontworpen is veelal rijk versierd met naturalistische of gestileerde ornamenten. In de jaren daarna leggen de ambachtelijk werkende zilversmeden in toenemende mate de nadruk op de vele mogelijkheden van bewerking van dit edelmetaal en vervaardigen unica met een gehamerd oppervlak en abstract golvende lijnen en contouren.

Raadhuis Usquert.

Aalberse in het Nederlands Zilvermuseum. Naast de tentoonstelling over het zilver in Nederland waren er ook een heel bijzondere klokken uit onze tijd te bewonderen. Het museum is een aanrader om eens te bezoeken!

Ter gelegenheid van de zilvertentoonstelling is een mooi boekje in de miniaturenreeks van uitgeverij Bekking & Blitz opnieuw verschenen. De gegevens luiden: Nederlands zilver 1895 - 1935, Annelies Krekel-Aalberse, 128 blz., € 9,95, ISBN 978 906109 1561

In de zilverfabrieken krijgen onversierde strakke vormen de overhand. Weliswaar is hier sprake van seriereproductie, maar de aantallen zijn altijd klein gebleven. De modernistische vormgeving van de jaren dertig wordt grotendeels bepaald door de in gebruik genomen moderne machines in de zilverfabrieken. In het boekje worden de zilversmeden Frans Zwollo sr, Jan Eisenloeffel, J.C. Stoffels en een groot aantal leerlingen besproken met afbeeldingen van hun werk. De firma's J.M. van Kempen en C.J. Begeer komen ook aan bod.

Nationaal Zilvermuseum, Schoonhoven.

Nieuwe evenementen

Zo gauw de datum van een nieuw evenement bekend is wordt het evenement op de website geplaatst. Daar zijn ook foto's van excursies te bekijken. Kijk op www.vvnk.nl.

Een nieuw jaar

Deze aflevering van 'Rond 1900' is de laatste van 2011. Het bestuur van de VVNK wenst u plezierige feestdagen en een voorspoedig 2012. Wij hopen velen van u (weer) in het komende jaar bij onze excursies en evenementen te mogen begroeten.

Foto's bij dit artikel: Eef de Hilster

NATIONALE ART DECO & DESIGN BEURS 2012: OPROEP VRIJWILLIGERS

Van donderdag 2 februari t/m zondag 5 februari 2012 vindt in de Grote Kerk te Den Haag weer de Nationale Art Deco & Design Beurs plaats, de beurs voor toegepaste kunst en design uit de periode 1880-1980. Evenals vorige jaren zal de VVNK weer acte de présence geven met een stand bemenst door leden. Dat blijkt erg effectief voor de werving van nieuwe leden en naamsbekendheid. Er zijn twee vrijwilligers per dagdeel nodig. Mocht u belangstelling hebben om een of meer dagdelen in de stand aanwezig te zijn dan horen wij dat graag! Laat dit dan liefst vóór de kerstdagen weten maar uiterlijk 14 januari d.m.v. het strookje bij deze 'Rond 1900'. U kunt de data onder voorbehoud opgeven. Ook is het mogelijk aan de hand van het strookje een e-mail te sturen aan evenementen@vvnk.nl onder vermelding "beurs". Ons bestuurslid Resl von Bönninghausen - tel. 030 231 6910 - heeft zich bereid verklaard een rooster op te stellen. Na de indeling ontvangt u bericht met nadere instructies. U heeft gratis toegang -

toegangsprijs is € 12 - en kunt buiten uw 'dienstperiode' natuurlijk zelf rondkijken.

EVENEMENTEN

Bezoek aan de tentoonstelling Chris Lebeau, kunstenaar en anarchist in het museum Willem van Haren in Heerenveen op zaterdag 7 januari 2012.

Museum Willem van Haren vertelt het verhaal van de rijke heren van het veen en de armoede onder de veenarbeiders, van de vorstelijke allure van Oranjewoud, van sporthelden als Abe Lenstra en Heerenveense bedrijven als Batavus en Koninklijke Smilde.

Het Ferdinand Domela Nieuwenhuis Museum is onderdeel van Museum Willem van Haren. Het museum geeft een beeld van het leven en werk van Ferdinand Domela Nieuwenhuis (1846-1919): dominee, vrijdenker, socialist, anarchist en antimilitarist, maar voor alles strijder tegen maatschappelijk onrecht. De expositie "Chris Lebeau – kunstenaar en anarchist" past in de thematiek van het museum

Museum Willem van Haren en het Ferdinand Domela Nieuwenhuis museum zijn al meer dan tien jaar nauw met elkaar verbonden.

Chris Lebeau is een van de meest veelzijdige en productieve Nederlandse kunstenaars geweest van de eerste helft van de twintigste eeuw. De verscheidenheid aan kunstvormen die hij beoefende is indrukwekkend. In zijn overtuiging en levenshouding was Lebeau anarchist. Het accent in de tentoonstelling ligt op die werken, waarin zijn anarchistisch engagement naar voren komt.

Lebeau, opgegroeid in een strijdbaar socialistisch gezin dat met Domela voor het anarchisme zou kiezen, kreeg de kans een opleiding te volgen aan de Rijksschool voor Kunstnijverheid in Amsterdam. Hij groeide uit van sierkunstenaar tot een vooraanstaand ontwerper, graficus, tekenaar en schil-

Programma Heerenveen

- 13:30 uur Ontvangst in het museumcafé. Het museum opent op zaterdag om 13:00 uur.
- 14:00 uur Inleiding en rondleiding over de tentoonstelling door ons lid Mechteld de Bois, kunsthistorica en Lebeau-specialist, medeschrijfster van het bij de tentoonstelling uitgegeven boekje "Chris Lebeau – Kunstenaar en anarchist", ISBN 978 94 91130-00-7, € 9,95 en verkrijgbaar in het museum.

der. Lebeau is een van de meest veelzijdige en productieve Nederlandse kunstenaars geweest uit de eerste helft van de twintigste eeuw. Zijn werk draagt de kenmerken van de Nederlandse Art Nouveau en Art Deco. De verscheidenheid aan kunstvormen die hij beoefende is indrukwekkend. Niet in de laatste plaats door de uiterste perfectie die hij in elk genre wist te bereiken.

Behalve begenadigd kunstenaar was Chris Lebeau ook anarchist. Zijn overtuiging bepaalde zijn levenshouding en zijn manier van leven. Hij was geheelonthouder, vegetariër en niet-roker. Strijdbaar en principieel tot aan de concentratiekampen toe. Hij overleed in 1945 in Dachau aan uitputting.

Toegang en bereikbaarheid

Museum Willem van Haren
De Heerenveense School
Minckelersstraat 11
8440 AD Heerenveen

Museum Willem van Haren is in het centrum van Heerenveen gelegen en goed bereikbaar met het openbaar vervoer: NS station Heerenveen (vijf minuten lopen) en buslijn 15, 16 en 48 (halte Burgemeester Kuperusplein, vijf minuten lopen). Er is betaalde parkeergelegenheid voor de deur. Het museum is toegankelijk voor rolstoelgebruikers.

U kunt zich opgeven voor deelname via het formulier op de website (www.vvnk.nl/ evenementen) of door de bijgevoegde aanmeldstrook vóór 24 december te sturen naar: Mw R. von Bönninghausen, Nieuwegracht 36 G, 3512 LS Utrecht.

Indien u zich per e-mail opgeeft ontvangt u een bericht van plaatsing. Indien u zich per post opgeeft ontvangt u ALLEEN telefonisch BERICHT INDIEN U NIET GEPLAATST BENT.

Er zijn geen kosten aan deelname verbonden, afgezien van eventuele entreekosten voor het museum. De Museumkaart is geldig.

Het noodtelefoonnummer op 7 januari is 06 128 745 53 en 06 234 833 29

EVENEMENTEN (VERVOLG)

Bezoek aan het vernieuwde Drents Museum in Assen en de Scriptieprijsuitreiking op zaterdag 21 januari 2012.

Speciale aandacht vragen we voor de tweede uitreiking van de VVNK-scriptieprijs (€ 600) op 21 januari in het Drents Museum met een presentatie door de winnaar. Het betreft masterscripties van studenten in de beeldende kunst. Doel van de prijs is het bevorderen van studie over kunst rond 1900 en bekendheid geven aan de resultaten.

Het bestuur is zeer verheugd dat er 5 scripties zijn ontvangen van naar verluid uitstekende kwaliteit.

De jury bestond ook deze keer uit Jan Jaap Heij (oud-conservator Drents Museum), Mienke Simon Thomas (conservator museum Boijmans) en Constant Cuypers

(oud-stafflid Radboud-universiteit).

Wij zijn de jury zeer erkentelijk voor hun werk.

De inzendingstermijn voor de volgende prijs is 1 oktober 2013.

Nieuwe vleugel

Het onlangs verbouwde en inmiddels weer heropende museum is uitgebreid met een prachtige nieuwe museumvleugel ontworpen door de gerenommeerde architect Erick van Egeraat en op 16 november jl. officieel geopend door Koningin Beatrix.

Alle collectiepresentaties zijn nieuw ingericht. De kunst en toegepaste kunst rond 1900 heeft nu permanent een eigen onderkomen in een vleugel van het oude gebouw gekregen.

In de nieuwe vleugel van het DM vindt u de grote openingstentoonstelling "De Gouden Eeuw van China" over de bloeitijd van de Tang-dynastie (618-907 na Chr.), de glorieuze Chinese dynastie met de grootste open culturele uitstraling uit de hele Chinese geschiedenis.

Toegang en bereikbaarheid

De toegang tot het museum is gratis voor VVNK leden op vertoon van hun lidmaatschapskaart, Museumkaart of Rem-

Proefje Chinees

brandtkaart. Het gebruik van de Museumkaart heeft de voorkeur.

Adres Drents Museum: Brink 1, 9401 HS Assen. Het Museum is op loopafstand (circa 5 min.) van het NS station.

Inschrijving en kosten

U kunt zich opgeven voor deelname via het formulier op de website (www.vvnk.nl/evenementen) of door de bijgevoegde aanmeldstrook vóór 10 januari te sturen naar: Mw R. von Bönninghausen, Nieuwegracht 36 G, 3512 LS Utrecht.

Indien u zich per e-mail opgeeft ontvangt u een bericht van plaatsing. Indien u zich per post opgeeft ontvangt u ALLEEN telefonisch BERICHT INDIEN U NIET GEPLAATST BENT.

De kosten bedragen exclusief entree museum € 19 voor leden en € 22 voor introductés.

Het noodtelefoonnummer op 21 januari is 06 12 87 45 53 of 06 23 55 26 34

Programma Drents Museum

- 11:00 uur Ontvangst met koffie in de Statenzaal. Museum opent om 11.00 uur
- 11:30 uur Welkom door Els van Veggel, voorzitter VVNK
- 11:35 uur Toelichting juryrapport en prijsuitreiking door de juryvoorzitter
- 12:00 uur Presentatie door de winnaar/winnares van de scriptieprijs
Gelegenheid tot het stellen van vragen
- 12:50 uur Lunch
- 13:45 uur Voordracht door Jan Jaap Heij over de verbouwing, de vernieuwing en de tentoonstelling in het Drents Museum
- 14:15 uur Bezoek op eigen gelegenheid aan de vernieuwde collectiepresentatie en de 'China' tentoonstelling

Bezoek aan de tentoonstelling in het Gemeentemuseum Den Haag op zaterdag 4 februari 2012: Rechte stoelen, rechtschapen burgers; Wonen volgens 't Binnenhuis.

Tijdens de rondleiding door Yvonne Brentjes (zie programma) door circa 10 zalen in het Gemeentemuseum krijgt u een beeld van een van de eerste in 1900 geopende 'design'-winkels van Nederland. 't Binnenhuis van H.P. Berlage en Jac van den Bosch

Programma Gemeente Museum

- 11:00 uur Ontvangst met koffie in het restaurant van het Gemeentemuseum. Het museum opent om 11.00 uur.
- 11:30 uur Rondleiding over de tentoonstelling door Yvonne Brentjens, schrijfster van het bij de tentoonstelling uitgegeven boek.
- 12:30 uur Verdere bezichtiging van het museum op eigen gelegenheid. Aanbevolen wordt om ook een kijkje te nemen bij de exposities 'Parijs - Stad van de moderne kunst 1900-1960' en 'Mondriaan en de Stijl'. Beide tentoonstellingen zijn uitgebreid in het oktober nummer van 'Rond 1900' in de tentoonstellingsagenda toegelicht.

aan het Rokin (later Raadhuisstraat) in Amsterdam was erg populair bij de gegoede burgerij wonend in de grachtengordel, Oud Zuid en het Gooi. Yvonne Brentjens zal ons vertellen over de ontwerpers en kopers van meubels die in 't Binnenhuis aan het Rokin te Amsterdam werden verkocht: Berlage, de Bazel, Dijsselhof, Van den Bosch e.a. Foto's laten u zien hoe de interieurs er indertijd hebben uitgezien. Recente foto's geven een blik op de inrichting van nazaten van de oorspronkelijke kopers die de meubels een nieuwe plaats hebben gegeven.

In plaats van of na de bezichtiging van de andere tentoonstellingen kunt u er voor kiezen om met tram 17 naar de Grote Kerk te gaan om een bezoek te brengen aan de Art Deco & Design Beurs 2012 waar de VVKNK present is met een stand. Zie bijgaande folder.

Toegang en bereikbaarheid

De toegang tot het museum is gratis voor houders van de Museumkaart of Rembrandtkaart.

Adres Gemeentemuseum Den Haag: Stadhouderslaan 41. Het museum is vanaf het station bereikbaar met tram 17.

Inschrijving en kosten

U kunt zich opgeven voor deelname via het formulier op de website (www.vvknk.nl/evenementen) of door de bijgevoegde aanmeldstrook vóór 24 januari te sturen naar: Mw R. von Bönninghausen, Nieuwegracht 36 G, 3512 LS Utrecht.

Indien u zich per e-mail opgeeft ontvangt u een bericht van plaatsing. Indien u zich per post opgeeft ontvangt u ALLEEN telefonisch BERICHT INDIEN U NIET GEPLAATST BENT.

De kosten bedragen exclusief entree museum € 5 voor leden en € 7 voor introducties.

Het nood-telefoonnummer op 4 februari is 06-23 48 33 29.

EVENEMENTEN (VERVOLG)

Bezoek aan het CODA Museum en rondwandeling in Apeldoorn op zaterdag 25 februari 2011

Aanleiding voor dit bezoek aan het Coda vormt de overzichtstentoonstelling over Gust van de Wall Perné. Gastconservator is Annemiek Rens, de winnares van onze eerste scriptieprijs met eveneens van Van de Wall Perné als onderwerp. Zij zal een inleiding houden op de tentoonstelling. Annemiek Rens is ook de auteur van een uitgave die verschenen is bij deze tentoonstelling. Onze vereniging heeft uit het Fonds Studie en Publicatie een bedrag van € 1.500 ter beschikking gesteld voor de realisatie van dit boek. Zie voor de boekbespreking pagina 11.

Op de tentoonstelling is goed te zien hoe veelzijdig hij was. Hij beoefende verschillende kunstvormen. Naast schilderijen en tekeningen zijn er boekbandontwerpen, meubels en kleding te zien. Bijzonder is ook dat het werk van Van de Wall Perné is verbonden aan een zevental hedendaagse kunstenaars. Zie ook de tentoonstellingsagenda in 'Rond 1900' van oktober (nr 4) voor een beschrijving van de tentoonstelling.

Programma Coda Museum

- 10:30 uur Ontvangst in het café in het CODA Museum met koffie of thee.
- 11:00 uur Inleiding bij de tentoonstelling over het werk van Gust van de Wall Perné
- 11:30 uur Bezoek aan de tentoonstelling
- 13:15 uur Lunch in Grand café De Wilde Pieters
- 14:15 - 15:45 uur Rondwandeling langs diverse panden van onder meer architect Wegerif.

Na ons bezoek aan de tentoonstelling gaan we lunchen in Grand Café De Wilde Pieters, gelegen op circa 200 meter afstand van het museum.

Hopelijk laat het weer het toe dat we daarna onder leiding van enkele gidsen een rondwandeling gaan maken. Apeldoorn heeft diverse woonhuizen uit 'onze periode'. Een groot aantal is ontworpen door de architect Chris Wegerif en zijn neef Henk

Wegerif. Er zijn nog meer fraaie panden in Jugendstil stijl te zien.

Wij wijzen u erop dat bij slecht weer het bestuur zich de vrijheid voorbehoudt deze wandeling op de dag zelf af te lasten. Uiteraard zullen de kosten voor de gidsen u dan niet in rekening worden gebracht. U zou dan eventueel de tentoonstelling "Penseelprinsessen, kunstenaressen rond het Hof in de 19e eeuw" in Paleis het Loo kunnen bezoeken.

Bereikbaarheid.

Vanaf het station Apeldoorn staat met zwarte bordjes het CODA Museum aangegeven. Het museum ligt op ongeveer een kwartier lopen van het station. De museumingang is gelegen op de hoek Vosselmanstraat/Roggestraat.

Vergeet u niet op het pas vernieuwde Stationsplein een blik te werpen op een bijzonder kunstwerk van de hand van Giny Vos. Op de 100 meter lange 'keermuur' voor het station heeft zij met behulp van miljoenen ledlampjes een bewegend beeld geschapen, voorstellende een zandverstuiving. Ook het plein zelf bevat elementen die verwijzen naar de Veluwe, zoals de bomen en de kleur van de stenen.

Villa Schoonoord, Regentesselaan Apeldoorn
architect A.H. Wegerif.

Komt u met de auto, dan kunt u kosteloos parkeren op het ACHTERSTE parkeerterrein behorende bij Grand café De Wilde Pieters gelegen aan de Hoofdstraat 175. Via dezelfde achterzijde verlaat men dat terrein en gaat linksaf. Dit is de Roggestraat. Na circa 200 meter ziet u het CODA gebouw al. Tegenover het CODA is in de Roggestraat ook een parkeergarage.

Inschrijving en kosten:

U kunt zich opgeven voor deelname via het formulier op de website (www.vvnk.nl/evenementen) of de bijgevoegde aanmeldstrook vóór 20 februari te sturen naar: Mw R. von Bönninghausen, Nieuwegracht 36 G, 3512 LS Utrecht.

Indien u zich per e-mail opgeeft ontvangt u een bericht van plaatsing. Indien u zich per post opgeeft ontvangt u alleen TELEFONISCH bericht INDIEN U NIET GEPLAATST BENT. U krijgt evenmin bericht als de wandeling niet doorgaat.

De kosten bedragen inclusief lunch en rondwandeling € 16,50 voor leden en € 19,50 voor introducés. Indien de rondwandeling vervalt bedragen de kosten per persoon € 4,00 minder. Deze kosten zijn exclusief de entree van het CODA Museum. Museumkaart geeft gratis toegang.

Noodtelefoonnummers tijdens de excursie zijn: 06 12 87 45 53, 06 18 31 78 71 of 06 23 48 33 29.

BOEKBESPREKING

Gust van de Wall Perné - Nieuwe kunst rond 1900

Annemiek Rens,
CODA Museum, Apeldoorn, 2011,
ISBN 978 94 6190 7127,
96 pagina's, € 12,95.

Annemiek Rens is de auteur van de uitgave die verschenen is bij de tentoonstelling over Gust van de Wall Perné in het Coda Museum, Apeldoorn.

Het boek bevat een niet eerder uitgegeven woudsprookje met prachtige kleurenillustraties van de hand van Van de Wall

Perné. Het manuscript en de tekeningen werden speciaal ter gelegenheid van de tentoonstelling beschikbaar gesteld door het Drents Museum. Verder wordt in het boek aandacht geschonken aan de vele activiteiten die Van de Wall Perné in zijn korte leven (hij stierf in 1911 al op 34 jarige leeftijd aan vergiftiging met zijn eigen verf) heeft ontplooid. Hij was verhalenverteller, kunstzinnig illustrator van boeken, schrijver van verhalen uit de streek rond Apeldoorn en ambassadeur van Apeldoornse kunst en kunstenaars in het westen van ons land. Hij onderhield contacten met Chris en Agathe Wegerif (dit echtpaar was nauw betrokken bij de Haagse kunsthandel Arts and Crafts) en heeft in 1898 en 1899 ook een betrekking in de batik- en meubelwerkplaats van het echtpaar Wegerif gehad. Voor die werkplaats hebben ook Johan Thorn Prikker en Chris Lebeau gewerkt. Het boek bevat veel fraaie illustraties.

Onze vereniging heeft uit het Fonds Studie en Publicatie een bedrag van € 1.500 ter beschikking gesteld voor de realisatie van dit boek.

Op vertoon van de lidmaatschapskaart van de VVNK ontvangt u voor maximaal één boek een korting van 10 %.

Op 25 februari 2012 zullen we deze tentoonstelling met onze leden bezoeken. Zie hiervoor pagina 9 in dit blad.

SPECIAAL NUMMER VAN HET TIJDSCHRIFT DESIPIENTIA

Ons bestuurslid Lieske Tibbe heeft na niet minder dan 35 jaren in november haar dienstverband aan de afdeling Kunstgeschiedenis van de Radboud Universiteit beëindigd. Naar aanleiding van haar afscheid heeft de afdeling Kunstgeschiedenis op 11 november een lezingenmiddag georganiseerd rond het thema Kunst voor het volk. Dit vormt tegelijk ook het onderwerp van deze uitgave van Desipientia. Het herinnert enerzijds aan de in 1903 opgerichte Vereniging Kunst aan het Volk, dat zich tot doel stelde om de leden van de arbeidersklasse door middel van culturele activiteiten zoals tentoonstellingen, lezingen en concerten, sterker voor kunst vatbaar te maken en esthetisch te vormen. Anderzijds beschrijft de titel ook een van de twee gebieden van onderzoek (het andere is museologie), waarmee Lieske Tibbe zich in afgelopen decennia steeds weer in lezingen, colleges en publicaties heeft beziggehouden. Naast vele andere titels wordt zij hier slechts herinnerd aan haar proefschrift over R.N. Roland Holst (1868-1938); Arbeid en schoonheid vereend. Opvattingen over Gemeenschapskunst (Nijmeegse Kunsthistorische Studies deel II), waarop ze in 1994 aan de Vrije Universiteit te Amsterdam promoveerde. Voor deze uitgave van Desipientia hebben oud-collega's, collega's en vrienden bijdragen geschreven, waarin zeer verschillende aspecten van kunst in relatie met de arbeidende klasse dan wel museologische vragen centraal staan.

De titels van de inhoud van deze bijzondere uitgave van DESIPIENTIA luiden:

- Bernard Aikema: Kunst voor het volk – in de Renaissance: Enkele gedachten over een paradox.

- Ellinoor Bergvelt en Michiel Jonker: Dulwich Picture Gallery – Een toegankelijke verzameling schilderijen.
- Sible de Blaauw: Ter verheffing van het onontwikkelde volk Gregorius de Grote over kunst in vroeg-christelijke kerken.
- Jeroen Goudeau: Beuren en verheffen – Stijlkamers voor het Stedelijk.
- Jan Jaap Heij: Georg Sturm: 'Gemeenschapskunstenaar' avant la lettre?
- Bram de Klerck: Een Madonna van en voor het volk in de Brancaccikapel.
- Jos Koldewij: Slapende dromers van Edward Burne-Jones.
- Kees van der Ploeg: Was de Gemeenschapskunst ook kunst voor het volk?
- Jean-Pierre van Rijen: Kerkzilver uit de fabriek: Nieuw voor critici, clerici én conservatoren.
- Harry Tummers: Het standbeeld van Domela Nieuwenhuis in Amsterdam.
- Kees Veelenturf: Zwart-wit met overtuiging: de etser Johannes Proost.
- Wouter Weijers: Niet voor het volk: Fred Orton en MoMA's koudwaterrees voor Jasper Johns' Flag.

Het nummer sluit af met een publicatielijst van Lieske Tibbe.

Dit tijdschriftnummer is voor €7,95,- incl. verzendkosten te bestellen via:

desipientia@let.ru.nl

Vergeet niet uw naam en volledige adresgegevens te vermelden en dat u VVVK-lid bent!

LEA HALPERN (1899-1985), DE 'VAN GOGH' ONDER DE POTTENBAKKERS.

Detty Mol-Steinebach*)

In mijn monografisch onderzoek naar het leven en werk van Lea Halpern, wilde ik nagaan wat de positie van deze vrouw was in de pottenbakkerswereld van haar tijd.

Lea Halpern is geboren in Mikuliczyn, een kleine plaats in het Oostenrijkse Keizerrijk. Zij is het oudste kind in het Joodse gezin van Samuel Halpern en Rosa Margulies. Het dorp lag tijdens de val van het Keizerrijk in de frontlinie, de toegangsweg naar Hongarije. Veel huizen werden verwoest en veel Joodse gezinnen werden verdreven

Lea Halpern achter draaischijf ca. 1933-1939,

en vluchtten naar elders. In 1917 komt de familie Halpern met hun vier dochters en twee zonen vanuit Berlijn naar Amsterdam. Haar vader staat ingeschreven als koopman/wijnhandelaar en Lea als kantoorbediende. Naast haar werk studeert zij kunst in Amsterdam. In 1922 volgt zij op de Quellinusschool, Rijksschool voor Kunstnijverheid, lessen bij Bert Nienhuis. Hier wordt de kiem voor het pottenbakkersvak gelegd.

In 1923 vertrekt zij naar Berlijn en neemt lessen op het Studien Atelier für Malerei und Plastik en op de Reimann Schule, een vooruitstrevende particuliere school. Deze laatste school stond bekend om zijn werkplaatsen waar de leerlingen zich onder leiding van kunstenaars konden bekwamen in hun vakgebied.

Na een jaar gaat zij naar Wenen en schrijft zich in aan de Kunstgewerbeschule. Zij studeert keramische techniek bij Michael Powolny [1871-1954] en tekenlessen bij Erich Mallina [1873-1954].

In een later interview vertelt Lea Halpern dat tijdens haar verblijf in Wenen deze stad voor haar de personificatie van Vrijheid was. Lea zit in een klas met 16 leerlingen uit allemaal verschillende landen, maakt plezier en geniet van haar vrijheid. Zij besluit nu definitief om met keramiek verder te gaan. Praktische ervaring doet zij op in pottenbakkersateliers en kleine aardewerkfabrieken in en rond Wenen. Hier leert zij veel over toepassingen van verschillende technieken zoals het maken van keramische ornamenten voor de architectuur, urnen, decoratietegels, het beschilderen van plateel op gebruiksgoed, majolicatechnieken, het toepassen van bovenglazuren en het gieten van kleifiguren.

Affiche, gemaakt door A.B. Schregel, 1932.

De voorwerpen die zij in die werkplaatsen moet maken, worden in de Weense Barokstijl met veel decoraties uitgevoerd. Lea Halpern wil zelf echter meer klassieke vormen maken met de nadruk op oppervlakstructuur en kleuren. Dit is de reden dat zij naar Nederland terugkeert.

Zij gaat naar de Rijkschool voor Klei- en Aardewerkindustrie in Gouda. Deze school heeft andere doelstellingen dan de kunstscholen waaraan Lea Halpern tot nu toe lessen heeft gevolgd. Deze school was in 1922 opgericht en bedoeld als opleiding voor directeuren en bedrijfsleiders in de aardewerkindustrie. Tevens was er aan deze school

een proefstation verbonden en was er een voorlichtingsdienst. Deze dienst verzorgde ambulante cursussen door het hele land. De aardewerkindustrie kon op het proefstation hun prototype laten testen voordat het in productie werd genomen. Bekende directeuren van deze school waren F. Regout en de scheikundige K. Zimmerman. Lea Halpern is de enige vrouw in deze klas en de medeleerlingen sluiten weddenschappen af hoelang "het meisje" het vol zal houden. Lea mag in haar vrije tijd gebruik maken van het

Dekselvaas, handgedraaid aardewerk, grijs craquelé, 23,5 x 11 cm, aankoop 1932. Amsterdam, Stedelijk Museum.

moderne proefstation en bij een plaatselijke bloempot- en pijpenfabriek wil zij een werkplek en pottenbakkerswiel huren. De fabrieksleiding twijfelt aan het uithoudingsvermogen van een vrouw in dit mannenvak en zegt dat als zij de mannen kan bijhouden met het draaien, zij de draaischijf gratis mag lenen. Voor het draaien van een bloempot ligt het tempo op één minuut. Gekleed in een overall is Lea Halpern al zeer vroeg aan het werk en doet de mannen verbaasd staan. Zij begint een atelier in een van de oudste stadsdelen van Gouda.

In 1932 verhuist zij naar Amsterdam en heeft eerst aan de Plantage Franselaan en later aan de Plantage Badlaan een woning met atelier. Naast het werken in eigen atelier maakt zij reizen naar Egypte, Griekenland, Italië en het nabije Oosten. Uit deze landen neemt zij klei uit rivierbeddingen mee om mee te werken en te experimenteren. Van 1936 tot 1938 is Lea Halpern als lerares keramiek verbonden aan de Nieuwe Kunstschool te Amsterdam. Deze particuliere school was in 1933 opgericht door Paul Citroen en Charles Roelofs, naar voorbeeld van het Bauhaus. Zij houdt in eigen atelier verkooptentoonstellingen en doet mee met groepstentoonstellingen. De doorbraak voor Lea Halpern is de tentoonstelling in de Koninklijke Kunstzaal Kleykamp te Den Haag in 1931. Kunstcriticus Jos de Gruyter schrijft over deze tentoonstelling: "Dit is mooi bezielde werk van een jonge maar kundige pottenbakster". Hij ziet in haar een opvolgster van Colenbrander, Lanooy en Brouwer. In 1932 heeft Lea Halpern een solotentoonstelling in het Stedelijk Museum te Amsterdam. Een van de eerste aankopen voor de nieuw op te richten afdeling kunstnijverheid is een dekselvaas van Lea Halpern. Er volgen tentoonstellingen in Londen

Purple Stars, aardewerk, 59,1 cm hoog, 1941-1950. Particuliere collectie.

en Parijs met lovende kritieken over haar bijzondere glazurenspel. Belangrijke verzamelaars, museumdirecteuren en kenners van oude Aziatische keramiek zijn belangstellend en voegen haar werk toe aan hun verzamelingen en collecties. Lea Halpern weet een uitgebreid netwerk op te bouwen

Groene schaal met schifftglazuur, ca 1930, 32 cm.
Particuliere collectie.

In 1939 mag zij Nederland vertegenwoordigen in het nieuw te openen Holland House in New York. Zij vertrekt met het schip 'De Rotterdam' naar New York. De tentoonstelling is een succes en wordt druk bezocht. Men roemt haar glazuren en haar vakmanschap en noemt haar "princess of potters". Terugkeren wordt door het uitbreken van de oorlog onmogelijk voor haar. Zij blijft in Amerika en trouwt met de zanger Lincoln Newfield. In haar atelier in New York houdt zij weer tentoonstellingen van oud en nieuw werk. Zij maakt sieraden van klei zoals ringen, oorbellen, hoedenspelden en knopen. De couturiers Hattie Carnegie en Valentino verwerken haar knopen en broches in hun creaties. Na de oorlog reist zij naar Nederland om haar eigendommen op te halen. Haar atelier is verwoest, maar alles wat er gered kan worden, wordt ingepakt. Haar kleiverzamelingen, potten, ovens, chemicaliën en draaischijf worden verscheept naar Amerika. Zij weet zich weer een be-

staan op te bouwen, krijgt opdrachten en houdt tentoonstellingen. In 1960 verhuist zij met haar man naar Baltimore. Tijdens de rassenrellen van 1968 in Baltimore worden haar instrumenten en ovens verwoest. Zij betrekken een huis buiten het centrum. De voortgang van haar werk wordt bemoeilijkt, want zij kan niet alles wat verloren is gegaan, vervangen. Als haar man overlijdt en haar gezondheid het af laat weten, neemt de productie af. De laatste grote tentoonstellingen in Nederland zijn in het Prinsessehof te Leeuwarden en in het Frans Halsmuseum te Haarlem in 1974.

De laatste periode van haar leven brengt zij door in de buurt van haar familie in Manchester in Engeland. Zij overlijdt op 11 juni 1985, haar lichaam wordt diezelfde dag naar Israël overgevologen om daar begraven te worden.

Lea Halpern was een vrouw die respect afdwong in de mannenwereld van pottenbakkers in de jaren dertig. Zij heeft haar werk altijd als kunst gezien, gelijk schilderkunst of beeldhouwkunst. Wat de schilder doet met verf en doek, deed zij met klei en glazuur.

Lea Halpern is een van de weinige

Caspian see, blauwgeglazuurde vaas, 1927, 22cm hoog.
Particuliere collectie.

pottenbaksters die zelfstandig werkte als kunstpottenbakster. De Nederlandse tijdgenoten maakten vooral gebruiks aardewerk zoals koffie- en theeserviezen in effen kleuren. Het werk van Lea Halpern onderscheidt zich van haar vrouwelijke collega's. De namen die zij aan haar werkstukken geeft, verwijzen naar de natuur of de kosmos.

De klei die zij gebruikt, stelt zij zelf samen. Naast het draaien, het gieten en het handvormen van potten en schalen boekt Lea Halpern dierfiguren. Voor deze technieken is steeds een andere samenstelling van de klei nodig. Ook de glazuren waarmee Lea Halpern werkt, bereidt zij zelf. Zij experimenteert ermee op rechthoekige plakjes klei die zij als broches verkoopt. In die tijd was er onder kunstpottenbakkers een grote bewondering voor de vormen en de glazuren van oude Chinese en Japanse keramiek. De recepten voor deze glazuren waren er echter niet meer en moesten door experimenteren weer gevonden of benaderd worden. Lea Halpern heeft als een alchemiste gewerkt om tot de bijzondere resultaten te komen. Het turkoois en het goud, het sang de boef en het craquelé oogstten bewondering van kunstcritici en publiek. Zij houdt van ieder werkstuk de kleiformule, de glazuurformule, het oventype en de brand nauwkeurig bij. Lea Halpern heeft veel gebruik gemaakt van reducerend stoken. Reducerend stoken waarbij er geen zuurstoftoevoer is tijdens het branden, brengt hogere stookkosten met zich mee en houdt een groter risico in voor de pottenbakker, omdat het eindresultaat moeilijk te voorspellen is. Om deze redenen wordt het niet toegepast in de aardewerkindustrie maar wel door kunstpottenbakkers. Lea Halpern heeft eens gezegd dat de oven voor een pottenbakker hetzelfde is als een

Schaal met maangelglazuur en zwart craquelé, ca 1930, 31 cm.
Particuliere collectie.

instrument voor een muzikant. Een muzikant kan noten spelen of muziek maken. Een pottenbakker kan een keramisch voorwerp maken of met de vier elementen (aarde, water, lucht en vuur) een kunstwerk scheppen. Zij werkte met hout-, turf-, olie-, kolen- en gasgestookte ovens. De elektrische oven vond zij te steriel, wel gemakkelijk te bedienen maar de resultaten waren voor haar niet interessant genoeg.

Lea Halpern heeft met veel toewijding, technische kennis, verbeelding en doorzettingsvermogen haar vak als kunstpottenbakster uitgevoerd. Zij verdient een grote plaats in de keramiekgeschiedenis.

*) Dit artikel is een samenvatting van de afstudeerscriptie van Detty Mol-Steinbach en op verzoek van de redactie van 'Rondom 1900' geschreven.

OPROEP AAN DE ERVEN VAN DE BEELDHOUWERS JAAP KAAS EN JAN TRAPMAN

Het Muzenplein in Amsterdam is het verbindingsplein tussen de Churchillaan en de Apollolaan. Op het terras aan het water zijn negen beelden geplaatst van negen verschillende beeldhouwers. Misschien vond de afdeling Kunstzaken van de gemeente begin jaren dertig van de vorige eeuw dat er wel erg veel beeldhouwopdrachten aan Hildo Krop werden verstrekt en gaf om die reden een aantal andere beeldhouwers een opdracht. Het zijn allemaal uitbeeldingen van kinderen met een dier en/of een stuk speelgoed. Ze zijn gemaakt door Marinus

Muzenplein.

Vreugde, Hubert van Lith, Loes Beijerman, Frits van Hall, Willem IJzerdraat, Frans Werner, Theo Vos, Jaap Kaas en Jan Trapman. De beelden hebben, met uitzondering van de hoekbeelden, allen dezelfde vorm en maat, zodat er ondanks het feit dat er zoveel verschillende kunstenaars aan hebben meegewerkt toch een eenheid is ontstaan.

Museum het Schip in Amsterdam zou graag in contact komen met de erven van twee van de negen kunstenaars: Jaap Kaas en Jan Trapman.

Jacobus (Jaap) Kaas (Amsterdam, 4 augustus 1898 - Amsterdam, 4 oktober 1972) was een Nederlands beeldhouwer, medailleur en graficus.

*Jaap Kaas,
Meisje met hond.*

Kaas werd geboren in Amsterdam, maar bracht zijn jeugd door in Antwerpen. Hij volgde daar een avondopleiding beeldhouwen aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten. Na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog keerde de familie Kaas terug naar Amsterdam. Kaas werd aangenomen aan de Rijksakademie van Beeldende Kunsten waar hij les had van Jan Bronner. Mari Andriessen was een van zijn klasgenoten. Kenmerkend voor Kaas zijn zijn dierfiguren, waarvoor hij onder meer inspiratie opdeed in Artis. Hij had hier van 1927 tot 1945 een eigen atelier. Hij was van 1923-1932 getrouwd met Elisabeth de Mooij en trouwde in 1936 met Margot Brandon. Na de Tweede Wereldoorlog werd hij leraar aan het Instituut voor Kunstnijverheidsonderwijs te Amsterdam. Een van zijn leerlingen was Arie Teeuwisse.

Jan Trapman (1879-1943) was een beeldhouwer die net als kunstenaars zoals Jaap Kaas, de dierentuin Artis tot inspiratiebron had gekozen voor zijn beeldhouwwerk.

Trapman was opgeleid aan de Academie van Beeldende Kunsten in Antwerpen en kwam in 1905 naar Amsterdam. Daarvoor had hij al in Rotterdam en Den Haag gewerkt.

Kaas werd geboren in Amsterdam, maar bracht zijn jeugd door in Antwerpen. Hij volgde daar een avondopleiding beeldhouwen aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten. Na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog keerde de familie Kaas terug naar Amsterdam. Kaas werd aangenomen aan de Rijksakademie van Beeldende Kunsten waar hij les had van Jan Bronner. Mari Andriessen was een van zijn klasgenoten. Kenmerkend voor Kaas zijn zijn dierfiguren, waarvoor hij onder meer inspiratie opdeed in Artis. Hij had hier van 1927 tot 1945 een eigen atelier. Hij was van 1923-1932 getrouwd met Elisabeth de Mooij en trouwde in 1936 met Margot Brandon. Na de Tweede Wereldoorlog werd hij leraar aan het Instituut voor Kunstnijverheidsonderwijs te Amsterdam. Een van zijn leerlingen was Arie Teeuwisse.

Trapman vervaardigde vooral veel diermotieven, zoals hij waarschijnlijk gedaan heeft op de gevel van Gebouw Batavia aan de Prins Hendrikkade in Amsterdam. Andere architectuur die hij van decoraties heeft voorzien is onder meer de Vierwindstrekenbrug bij de Jan van Galenstraat over de Admiralegracht in stadsdeel De Baarsjes, waar hij een ijsbeer en een tijger heeft aangebracht. Ook had hij voor deze brug een groep pinguïns ontworpen, maar deze is later naar het Beatrixpark overgebracht, waar de groep nu nog steeds te vinden is. Op een huis in Amsterdam Oud-Zuid is een gevelsteen met een kangaroo van de hand van Trapman te vinden.

Personen die behulpzaam kunnen en willen zijn vragen we contact op te nemen met de directeur van Museum het Schip, Alice Roegholt via a.roegholt@hetschip.nl of telefonisch via

020 418 28 85.

*Jan Trapman,
Kind met bizonkop.*

TENTOONSTELLINGAGENDA per december 2011

Alkmaar – Stedelijk Museum Alkmaar
072-5489789 /

www.stedelijkmuseumalkmaar.nl

Ringers, de Alkmaarse Chocolade- en Cacaofabriek 1905 – 1970; t/m 4 maart 2012 *

Amsterdam - Van Gogh Museum
020-5705200 / www.vangoghmuseum.nl
Oost - West: Japan en japonisme; t/m 29 januari 2012

Halverwege de 19de eeuw kwamen Japanse prenten in overvloed op de Europese markt. Westerse kunstenaars smulden ervan en vertaalden aspecten uit de Japanse prentkunst op uiteenlopende wijze in hun eigen werk. De kleurvlakken, patronen en gedurfde composities boden veel inspiratie. Ook experimenteerden kunstenaars met de houtsnede of namen ze onderwerpen over, zoals de natuur in close-up en eenvoudige dagelijkse handelingen.

In deze presentatie worden veertig werken getoond. Niet alleen Japanse prenten uit de verzameling van Vincent en Theo van Gogh, maar ook het werk van westerse kunstenaars die erdoor werden beïnvloed. Bewonder - net als Van Gogh - de prenten van Japanse kunstenaars als Utagawa Hiroshige en Utagawa Kunisada, en van tijdgenoten als Pierre Bonnard, Henri Rivière, Félix Buhot en Henri de Toulouse-Lautrec.

Van Goghs atelierpraktijk: hergebruik van doeken; t/m juni 2012. *

Utagawa Hiroshige, De Paulownia plantage in Akasaka in de avondregen, 1859.

Slaapkamergeheimen-Restauratie van een meesterwerk; t/m 15 januari 2012. *

Snapshot - Schilders en fotografie 1888-1915; t/m 8 januari 2012. *

Apeldoorn – Coda museum
055-5268400 / www.coda-apeldoorn.nl
Gust.van de Wall Perné; t/m 26 februari 2012. * en zie elders in dit blad.

Drachten – Museum Smallingerland
0512-515647 / www.museumdrachten.nl
Thijs/Evert Rinsema Avant-garde in Drachten; t/m 18 maart 2012. *

Rondom Ritsema.

Assen - Drents Museum
0592-377772 / www.drentsmuseum.nl
De Gouden Eeuw van China. Tang-dynastie (618-907 na Chr.); t/m 15 april 2012.

Met ingang van 16 november is het museum heropend. Zie voor een bezoek van de VVNK elders in dit blad.

's-Gravenhage - Gemeentemuseum
070-3381111 / www.gemeentemuseum.nl
Rechte stoelen, rechtschapen burgers; Wonen volgens 't Binnenhuis (1900-1929); t/m 4 maart 2012. * en zie elders in dit blad.

Parijs-Stad van de moderne kunst 1900-1960; t/m 29 januari 2012. *

Mondriaan en de Stijl; Definitieve thuisbasis voor De Stijl in Nederland; t/m 1 januari 2099! *

Groningen – Groninger Museum
050-3666555 / www.groningermuseum.nl
Iconen van het Groningerland. Jan Altink (1885-1971); t/m 8 april 2012. *

Heerenveen – Museum Willem van Haren
0513 – 623408 / www.willemvanharen.nl
Chris Lebeau (1878-1945) – kunstenaar en anarchist; t/m 29 januari 2012. * en zie elders in dit blad.

Heerenveen - Museum Belvédère
0513-644999 / www.museumbelvedere.nl
Rondom Rinsema; t/m 12 maart 2012.

De speciale presentatie Thijs Rinsema binnenskamers, wordt min of meer gelijktijdig met de overzichtstentoonstelling in Museum Smallingerland in Drachten georganiseerd. (zie de vorige 'Rond 1900') De presentatie viert de terugkeer van de op De Stijl-vormgeving geïnspireerde meubelen van Thijs Rinsema (Drachten, 1877). De originele meubelen zijn inmiddels geretourneerd aan het Centraal Museum in Utrecht en het Gemeentemuseum Den Haag, maar dankzij het vakmanschap van de meubelmakers van de firma De Zwaan Wonen en toestemming van de erven, konden de meubelen op basis van de juiste houtsoorten, oorspronkelijke verbindingen en dezelfde verven exact worden nagemaakt. De complete set meubelstukken wordt getoond in een door de firma Euro Store Design gebouwde interieur dat in sfeer en kleurstelling appelleert aan de jaren twintig van de vorige eeuw. Er is tevens een kabinet ingericht met tweedimensionale werken van Thijs Rinsema, zijn tijdgenoten en geestverwanten

Hoorn – Affiche Museum
0229 29 98 46 / www.affichemuseum.nl
Jan Sluijters; t/m 17 januari 2012. *

Laren - Singer Museum
035 - 5393939 / www.singerlaren.nl
Sluiters; t/m 5 februari 2012. * verlengd!

Leerdam – Nationaal Glasmuseum
0345 – 614960 /
www.nationaalglasmuseum.nl
Compleet Copier; t/m 9 april 2012.*)

Rotterdam - Chabot Museum
010-4363713 / www.chabotmuseum.nl
De wijde blik; t/m 9 april 2012.

Een brede kijk op het werk van Henk Chabot (1894 – 1949) en tijdgenoten met werken uit de eigen collectie, nieuwe bruiklenen en recente schenkingen. De kern van de tentoonstelling wordt gevormd door Rotterdamse kunstenaars als Leendert Bolle, Jan Kamman en Adriaan Van der Plas. Zij behoorden sinds hun tijd aan de Rotterdamse Academie van Beeldende Kunsten en Technische Wetenschappen tot de hechte vriendenkring van Chabot. Voor hen vormde het ambachtelijk georiënteerde onderwijs in handtekenen en grafische technieken van leermeesters als Van Maasdijk en Derkzen van Angeren in de eerste decennia van de vorige eeuw een inspirerende basis. Na de academietijd leverden deze kunstenaars allen op hun eigen manier een waardevolle bijdrage aan het beeldende kunstklimaat in

Rotterdam, onder meer in vrije opdrachten in de openbare ruimte als het G.J. de Jongh Monument in het Museumpark. Chabot maakte in 1937 het betonnen beeld De Voetballer voor het nieuwe Stadion Feijenoord en hij schilderde Polderlandschap voor de kapiteinshut van het passagiersschip Nieuw Amsterdam II. In dit uitgestrekte landschap met veel ruimte voor de lucht is de invloed voelbaar van zijn docent Derkzen van Angeren, die in zijn etsen op meesterlijke wijze met weinig lijnen een landschappelijke ruimte wist te creëren.

Rotterdam – Kunsthal
010-4400300 / www.kunsthal.nl
Sir Stanley Spencer Schilderkunst tussen hemel en aarde; t/m 15 januari 2012.

De Kunsthal Rotterdam introduceert voor het eerst op het Europese vasteland een groot overzicht van Sir Stanley Spencer (1891-1959), een van de belangrijkste Britse schilders uit de twintigste eeuw. Zijn oeuvre kenmerkt zich door een rijkdom aan thema's zoals Bijbelse verhalen, landschappen, zelfportretten en huiselijke scènes. Door

Henk Chabot, Polderlandschap (uitsnede), 1938.

Sir Stanley Spencer.

zijn figuratieve, verhalende stijl van schilderen en zijn onderwerpkeuze heeft Spencer een belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de moderne kunst. Hij verwerkt zijn turbulente leven in zijn schilderijen en voegt daar talrijke tegenstellingen en visionaire fantasieën aan toe.

In de tentoonstelling worden ruim tachtig schilderijen en tekeningen van de eigenzinnige Spencer in een breed kunsthistorisch kader geplaatst, door de aanvulling van een twintigtal werken van Engelse tijdgenoten onder wie Lucian Freud en Dora Carrington. Spencers artistieke invloed in Nederland wordt zichtbaar gemaakt aan de hand van enkele werken van zijn bewonderaars Dick Ket en Charley Toorop.

Rotterdam – Nederlands Fotomuseum
010-2030405 / www.nederlandsfotomuseum.nl
Vieux Paris; t/m 8 januari 2012.*)

Scheveningen – Museum Beeld aan Zee
070 – 3585857 / www.beeldenaanzee.nl
'Scheppingsdrang en schoonheidszin', De beeldhouwkunst van Oswald Wenckebach (1895-1962); t/m 22 januari 2012.*)

Utrecht – Centraal Museum
030-2362362 / www.centraalmuseum.nl
Mensen en dieren in de Van Baarencollectie; t/m 27 mei 2012.*)

Veendam – Veenkoloniaal Museum
0598- 364224 /
www.veenkoloniaalmuseum.nl
HENDRIK & WILLEM VALK; een Groninger beeldhouwer en een Arnhemse kunstschilder; t/m 4 maart 2012.

Het Veenkoloniaal Museum te Veendam en de Stichting Hendrik Valk te Arnhem sloegen de handen ineen om in Veendam en Riga, een overzichtstentoonstelling te organiseren over de Nederlandse kunstenaar Hendrik Valk (1897-1986) en zijn broer Willem Valk (1898-1977). Hendrik Valk trouwde in 1928 met de Letse Tatjana Kotschergina en schilderde ook Letse taferelen zoals de markt te Riga. Hendrik en Tatjana Valk hebben een bijzondere plaats ingenomen in de Lets-Nederlandse culturele contacten in de interbellumperiode (1917-1939).

Hendrik Valk (1897-1986)

Hendrik Valk studeerde aan de Haagse Academie en ontwikkelde een eigen persoonlijke stijl die verwant is

Hendrik Valk, Portret van een vrouw, 1918.

aan die van Bart van der Leck en Theo van Doesburg. Hendrik Valk hield zich intensief bezig met religieusfilosofische levensvragen en verdiepte zich in wat er over moderne kunst in zijn tijd werd geschreven. Na vele omzwervingen werd hij leraar aan de kunstacademie in Arnhem (nu de Academie ARTEZ). Zijn werk vertoonde gedurende enige tijd magisch-realistische trekken, maar deze periode duurde niet lang: rond 1940 schilderde hij weer in zijn eigen gestileerde stijl. In 1928 trouwde hij met Tatjana Kotschergina, de in Riga geboren dochter van een Baltisch-Duitse barones en een Russische generaal, die met hun familie na de Oktoberrevolutie Rusland waren ontvlucht en een veilig heenkomen vonden in het onafhankelijke Letland. In de jaren twintig reisde zij door naar Nederland waar ze Hendrik Valk ontmoet. In de jaren dertig bracht de familie Valk jaarlijks de zomervakantie door bij de familie in Riga tot de Tweede Wereldoorlog daar een einde aan maakte. Ondanks dat zijn huis en atelier in Arnhem totaal werd verwoest zijn er ook nog werken bewaard gebleven die hij in Letland schilderde. Na de oorlog heeft mevrouw Valk zich in Arnhem met hart en ziel ingezet voor de vluchtelingen uit de Sovjet-Unie.

*Hendrik Valk,
De socialist van het
eerste uur, 1919.*

Willem Johannes Valk (1898-1977)

Willem Valk volgde aan de Haagse Academie voor Beeldende Kunsten de opleiding voor zilversmid en behaalde in 1918 het diploma. Inmiddels bekwaamde hij zich in het boetseren en behaalde daarvoor in 1919 de middelbare akte. Hij werd in 1921 leraar in boetseren, houtsnede, vaktekenen en versieringskunst aan de Academie Minerva. Vanaf het midden van de jaren '20 werkte Willem Valk mee aan verschillende nieuwbouwprojecten in Groningen. Zijn werk siert onder andere het gebouw van Gemeentewerken aan het Gedempte Zuiderdiep en het voormalig restaurant de Faun in de Herestraat. Beelden van Willem Valk zijn in de stad Groningen onder andere te zien op de Kijk in 't Jatbrug en aan de Martinitoren. De expositie in Veendam toont van hem enkele bronzen en stenen beelden, voornamelijk

wrouwelijk naakt. Ook maken nog nooit vertoonde schetsen van vrouwelijk naakt deel uit van de expositie.

*Willem Valk,
Kor Kuiler, gips, 1931.*

***)** Zie voor een uitgebreidere beschrijving de eerder verschenen uitgaven van 'Rond 1900'